

Emil Johnsen skal spille hovedrol- len når franske Edouard Louis' kritikerroste debutroman settes opp som teater. «Farvel til Eddy Bellegueule» er en selvbiografisk

roman om forfatterens opprør mot foreldrene og sin sosiale bakgrunn. Stykket regisseres av Kjersti Horn, og får premiere på Jaeger 21. november.

Edouard Louis
FOTO: ASCHEHOUG

Kvinne og kommunist

DAGBØKER, BREV-SAMLINGER og memoarverk kan være fortreffelig lesning; på samme tid tidsbilder, kunnskapsverk og personlige uttrykk. Olav H. Hauges dagbok eller den store boka med Vincent Van Goghs brev som kom ut på norsk i fjor, ruver bokstavelig talt i bokhylla. For et par, tre uker siden ble et verk av samme dimensjoner utgitt i Norge; Aleksandra Mihajlovna Kollontajs «Diplomatiske nedtegnelser 1922-1930». En bok på 842 sider, iberegnet fotografier, noter og registre, fylt med alt fra norske naturskildringer til samtaler med Stalin.

FREDRIK
WANDRUP

fwa@dagbladet.no

KOMMENTAR

KOLLONTAJ (1872-1952) er en legendarisk skikkelse i russisk historie. Hun ble født i St. Petersburg, som barn av en ukrainsk offiser og en finsk bondejente. Som ung ble hun fanget av arbeidernes sak, og i eksil drev hun agitasjon for revolusjonen. Fra 1915 oppholdt hun seg i Norge, inntil hun reiste tilbake til Russland og sluttet seg til Lenin i 1917. Hun ble verdens første kvinnelige statsråd i den nye regjeringen.

MEN HUN VAR EN stridbar kvinne med sterke meninger. Hun var opptatt av kvinnens stilling og hadde radikale, antiborgerlige og frihetlige ideer om erotikkens plass i menneskenes samliv, tanker som ikke uten videre appellerte til Lenin. Hun hadde forlatt sin mann etter å ha født en sønn i 1994. I 1917 forlot hun sitt ministerkontor og forsvant i ti dager. Hun hadde da vært sammen med den fargerike, ukrainske offiseren Pavel Dybenko. Lenin ble oppfordret til å straffe henne. Det gjorde han ved å gi henne ordre om å gifte seg med elskerens. Altså bundet henne i ekteskapets lenker. De giftet seg, men ekteskapet ble kortvarig.

I 1922 BLE KOLLONTAJ sendt utenlands. Som diplomat slo hun en ny rekord, denne gangen som verdens første kvinnelige ambassadør. Memoarboka omhandler tida i Norge der hun var i to omganger, fra 1922-1926 og 1927-1930. Deretter ble hun sendt til Stockholm hvor hun bodde fram til 1945. I 1940, etter at Leon Trotskij ble myrdet, var hun og Stalin de eneste gjenlevende fra den første sentralkomiteen i Russland. Hun unngikk trolig utrenskningene fordi hun oppholdt seg utenlands.

HUN ELSKET NORGE. «Jeg måtte gispe av den norske naturens eventyrlige skjønnhet. I vest de fantastiske fjellformasjonerne, nede ved foten av fjellene den blågrønne fjorden - veien ut til alle hav og oseaner.» Hun bejubler Lillehammer: «I nord ligger de berømte snedekte toppene av Dovre. Under oss ligger innsjøen Mjøsen, som allerede er islagt. Sonja Henie, verdensmesteren i kunsthopp på skøyter, trener der om morgenen.»

BEGEISTRINGEN MÅ likevel ikke forlede noen til å tro at hun var en svermer. Som Ellinor Kolstad skriver i etterordet til Kollontajs bok «Revolusjon og kjærlighet» (1977): «Som partiteoretiker i anarko-syndikalistisk retning var kvinnens materielle og følelsesmessige frigjøring for henne et mål innebygget i klassekampen og sosialismen. Hun var kommunist og ingen småborgerlige opposisjonell.»

«HUN UNNGIKK TROLIG UTRENSKNINGENE FORDI HUN OPPHOLDT SEG UTENLANDS.»

Linn Ullmann fletter sammen minner og dokumentari- refleksjoner med utsøkt letthet.

Årets beste selvbio

D ROMAN

Linn Ullmann

«De urolige»
Oktober

De inngående skildringene og Ullmanns måte å fortelle på gjør boka til en sterk leseopplevelse.

Anmeldt av:
MARIUS WULFSBERG
marius.wulfsberg@gmail.com

Sommeren 2007 døde Ingmar Bergmann. Nå utgir Linn Ullmann en roman om sitt forhold til sine celebre foreldre. Det er blitt en gripende beretning av det uvanlige slaget.

Lek med virkelighet

Historien begynner på en ganske annen måte enn i de fleste norske selvbiografier. Faren og moren blir forelsket under en filmminnspilling i 1965. Han var førtisju og hadde fire ekteskap bak seg, hun var 20 år yngre og hadde ikke rukket å skille seg fra sin ektemann da datteren kom til verden. Det skapte både moralske og juridiske utfordringer, som forfatteren skildrer med forakt for småborgerlighet og sans for situasjonskomikk.

Selv husker hun bare at foreldrene levde hver for seg: «Jeg var hans barn og hennes barn, men ikke deres barn, det var aldri oss tre.» Som mange barn som vokser opp utenfor kjernefamilien, har også Ullmann en velutviklet evne til å se verden fra ulike perspektiver.

For å skape en avstand mellom forfatteren og de tre hovedpersonene, omtales de ikke med navn. Men som faren, moren og jenta. Det er et tydelig signal om at «De urolige» leker med forholdet mellom virkelighet, erindring og fantasi. Å lese boka som en dokumentarisk beretning kan lett føre lukt inn i sladrepressen.

Alderdom og død

Fortellingen veksler mellom ferieopp- hold hos faren og hans siste kone på Hammars, og livet med moren på Strømmen, i Oslo og USA. Skarpt tegner Ullmann opp forskjellene mellom

SELVBIOGRAFISK: Linn Ullmanns nye bok er en selvbiografisk roman, som - grun-

dem. Faren er et arbeidsomt ordens- menneske med klare regler, moren omskiftelig, rotete og impulsiv. Hensikten med fortellingen er likevel å komme bak de store ordene og enkle kategoriseringene. Særlig i skildringene av farens vei inn i alderdommen og døden blir ordene som glødende mor- rild i mørkt vann.

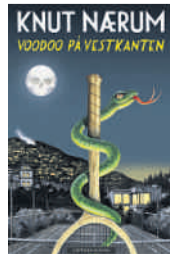
Da den alltid punktlig faren kommer for sent til en filmfremvisning vå- ren 2006, skjønner forfatteren at noe er galt. Det blir et vendepunkt og fører til et samarbeid som skulle kunne ut i en bok om å bli gammel. Under forar- beidet tar hun opp seks intervjuer med ham, men samtalen bryter sammen på grunn av misforståelser, sviktende hukommelse og utmattelse. De er tra-

gikomiske som et teaterstykke av Bec- kett, replikkene såre og morsomme på en gang.

Lidenskap og kvalme

Hverdagene med moren er preget av liv og røre. Hun kan være nær og kjærlig, men også på sammenbruddets rand. Stadig vekker overlater moren henne til barnevakter jenta driver til vanvidd. Heller ikke morens kjæresten skildres alltid like flatterende. En utro nobel- prisvinner virker som han er mer opp- tatt av faren enn henne. Og morens første elsker har først og fremst kalde hender. Fortellerens egen seksuelle de- but er derimot så lidenskapelig at kval- men tar den femten år gamle jenta. «Det var svimlende å ligge med ham og

D KRIM

Knut Nærum

«Voodoo på vestkanten»
Cappelen Damm

Morsom, smart og full av referanser.

Anmeldt av: **TORBJØRN EKELUND**
torbjornekelund@gmail.com

Vel-
lykket
parodi

Knut Nærum overgår mange av dem han parodierer.

Krimlitteraturen er et egnet objekt for parodi, full som den er av fanta- sifulle ugjerninger og selvhøytide- lige helter. Likevel er det få som tuller med den. Et unntak er Knut Nærum, som nå er ute med sin tredje krim med Kjell Nilsen i ho- vedrollen. Nilsen er krimforfatter

**SPRÅK-
PRIS**

Einar Økland får Språkprisen for 2015. Prisen er på 100 000 kroner og deles ut av Språkrådet på Språkdagen i Oslo Konsert- hus. Den deles ut annethvert år

for bokmål og nynorsk - sistnevnte i år. - Einar Økland skriv godt og han skriv klokt, sier juryleder Kjartan Vevle i en pressemelding fra Samlaget.

**«JEG VET IKKE OM DET ER SÅ SUNT AT VI SKAL
SNAKKE OM FØLELSENE VÅRE HELE TIDEN.»**

LINN ULLMANN I DAGBLADETS «BOKETTERSNETT»

sk materiale, fantasier og

grafiske roman

net de berømte foreldrene - starter ganske annerledes enn de fleste andre norske selvbiografier.

FOTO: LARS MYHREN HOLLAND

like svimlende å kaste ham opp, det var to sider av samme bevegelse.» At han i tillegg var en middelaldrende fotograf, åpner opp for tolkninger av det mer freudianske slaget.

Det er imidlertid ikke bare de inngående skildringene som gjør boka til en sterk leseopplevelse. Det gjør også Ullmanns måte å fortelle på. Med en ut-søkt letthet fletter hun sammen minner og dokumentarisk materiale, fantasier og refleksjoner. Under lesingen tok jeg meg flere ganger i å tenke på Joan Didions flytende skildringer av sitt sorgarbeid i «Et år med magisk tenkning». Det vil ikke forundre meg om også «De urolige» blir en internasjonal bestselger.

**«DE UROLIGE»
KAN BLI
EN IN-
TERNA-
SJONAL
BEST-
SELGER.****Slående bilder**

Ullmann har dessuten en særegen evne til å la scener ta form av slående bilder. Som denne beskrivelsen av hvordan det er å ha ni søsken man ikke kjenner: «... hun var nok ikke klar over at hun hadde så mange søsken, eller kanskje hun var klar over det slik hun var klar over at Norge hadde mange fylker.» Det sterkeste bildet er nok dette av faren noen måneder før han døde: «På opp-takene gjort i mai 2007 kavet og stotret og strevde han med å si setninger, slik et veldig lite barn strever med å løfte hodet fra gulvet.»

Jeg er derfor ikke i tvil, «De urolige» er årets beste roman — av det selvbiografiske slaget.

og sekretær i Rivertonklubben. Han forteller denne historien samtidig som han forsøker å skrive en annen. Når han ikke får det til, innser han at den historien han nettopp har fortalt, altså denne, er romanen.

Mystisk dødsfall

«Etter at min venn Sverre døde på fjellet, hadde jeg hatt begrenset om-

gang med de svært, svært rike, og jeg savnet det. De er alltid morsomme å være sammen med. Kanskje fordi de drikker på hverdager.» Sånn kommenterer Nilsen oppdraget han får ved romanens begynnelse. En tidligere bekjent trenger hjulpet etter at hans far, direktøren for kaffeimperiet Gram Kaffe, er funnet død. Familien holder til på en formidabel eiendom i Holmenkoll-

åsen og importerer sin kaffe fra Haiti. Når ting tyder på at direktøren er offer for voodoo, begynner rikingenes verden å rakne.

Referanser og forbilder

«Voodoo på vestkanten» er skrevet av en forfatter som er belest i sjangeren. Plottet er beslektet med den typen historier Bernhard Borge (André Bjerke) løste så utmerket,

der forklaringen hele tiden vipper mellom det naturlige og det overnaturlige. Kjell Nilsen og hans makker minner om de store amerikanske krimforfatterens forsofne helter. Ross Macdonald nevnes i teksten, og ikke uten grunn: Hans hovedperson navigerer gjennom Californias høyere sosiale lag omtrent på samme måte som Kjell Nilsen navigerer gjennom Oslos. I

tillegg finnes en intrikat, psykologisk forklaring på gjerningsmannens motiv som er like fantasifull og urealistisk som dem man finner i tv-krim å la «Broen». Summen av alt dette er en trivelig, mangfoldig og smart kriminalroman som riktignok aldri blir like nervepirrende som Bernhard Borge, men som like fullt overgår det meste av det som skrives i sjangeren i dag.

BOKLISTA

Salgstall for uke 46

Skjønnlitteratur

Mestselgende skjønnlitteratur, norsk og oversatt, utgitt 2014-2015

	< plass	< forandrt.	< siste pl.	< ant. uker	forfatter	tittel	forlag
1	↑	3	9	Jojo Moyes	Etter deg	Bastion	
2	↓	1	6	Jon Michelet	En sjøens helt: Blodige strender	Oktober	
3	↑	5	2	Jeff Kinney	Gode, gamle dager	Gyldendal	
4	↔	1	C.-J. F. Ehrlin	Den lille kaninen som så ...	Cappelen Damm		
5	↓	4	4	Jan Guillou	Blå stjerne	Vigm. & Bjørke	
6	↓	2	7	Frode Øverli	Pondus: Fjorten av samme sorten	Egmont	
7	—	7	11	Roy Jacobsen	Hvitt hav	Cappelen Damm	
8	↔	1	Edvard Hoem	Bror din på prærien	Oktober		
9	↑	10	8	Andy Griffiths	Gutta i trehuset med 65 etasjer	Fontini forlag	
10	↓	8	3	Lars Kepler	Playground	Cappelen Damm	

SØVNSUKSESS: Den svenske coachen Carl-Johan F. Ehrlin har hatt eventyrlig suksess med bildeboka «Den lille kaninen som så gjerne ville sove». Boka er utarbeidet for å få barn til å sovne, og det er åpenbart noe som frister bokkjøperne. Foreløpig er boka oversatt til over 40 land, og nå debuterer den på fjerdeplass på den boklista.

Generell litteratur

Mestselgende generell litteratur, norsk og oversatt, utgitt 2014-2015

1	↑	3	16	Hjelmås/Steinsland	Klompelompe: Strikk til ...	Stenersens forlag
2	↑	5	8		Guinness world records ...	Vigm. & Bjørke
3	↑	6	13	Trine Sandberg	Trines mat 2	Cappelen Damm
4	↓	1	3	Bjørn Kjos	Høyt og lavt	Aschehoug
5	↓	2	6	Petter A. Stordalen	Jeg skal fortelle deg min ...	Aller
6	↑	7	41	Giulia Enders	Sjarmen med tarmen	Cappelen Damm
7	↑	15	2	Hege Storhaug	Islam, den 11. landeplage	Kolofon
8	↔	2	Per Fugelli	Sitater av Per Fugelli	Univforlaget	
9	↔	1	Knut A. Tvedt (red.)	Hvem hva hvor 2016	Vigm. & Bjørke	
10	↓	9	3	Morten A. Strøksnes	Havboka	Oktober

STRIKESUKSESS: Strikkeboka «Klompelompe», basert på den populære bloggen med samme navn, har ligget på boklista i 16 uker til nå, og går denne uka helt til topps på sakprosa-lista. Boka kommer med 60 oppskrifter på plagg til baby, barn og voksne - deriblant favoritten «Kjekkaskua».

E-boklista

Mestselgende e-bøker, norsk og oversatt, utgitt 2014-2015

1	↑	2	4	Jan Guillou	Blå stjerne	Vigm. & Bjørke
2	↓	1	8	Jojo Moyes	Etter deg	Bastion
3	—	3	6	Jon Michelet	En sjøens helt: Blodige strender	Oktober
4	↔	1	Agnès Ledig	To sekunder før miraklet	Gyldendal	
5	↑	6	11	Liza Marklund	Jernblod	Vigm. & Bjørke
6	↓	4	3	Lars Kepler	Playground	Cappelen Damm
7	↔	3	Jonas Jonasson	Morder-Anders og hans venner	Vigm. & Bjørke	
8	↓	5	8	Elena Ferrante	Historia om det nye namnet	Samlaget
9	—	9	12	David Lagercrantz	Det som ikke dreper oss	Gyldendal
9	↔	1	Hege Storhaug	Islam, den 11. landeplage	Kolofon	
9	↑	14	14	Jo Nesbø	Mere blod	Aschehoug

↑ på vei opp ↓ på vei ned — uforandret ↗ nykommer ↻ tilbake

Utarbeidet av Den norske Bokhandlerforening.

Salgsstatistikk er hentet fra følgende bedrifter. ARK Bokhandel (109 butikker), Notabene (109 butikker), Norli (87 butikker), Libris (68 butikker), Fri Bokhandel (22 av 106 butikker), Tanum (14 butikker), Boklageret (13 butikker), Tanum.no, Haugenbok.no, Akademia Tromsø og Bokkilden. Bokdata fra Den norske Bokdatabasen AS. Listen utgis en gang i uken.